

Praktijkervaring circulair bouwen in tenders, Gemeente Utrecht

29-11-2022

Johan Boterenbrood

Gemeente Utrecht

Praktijkervaring circulair bouwen in tenders, Gemeente Utrecht

- Theoretisch frame
- Relevantie
- Aanpak in Utrecht
- Geleerde lessen en observaties

Ontwikkelingslens voor transities

Structuren: lange termijn (generaties)

Klimaatverandering
Machtsverhoudingen
Sociale verhoudingen
Demografie
Tijdsgeest
Wetgeving
Cultuur

Conjuncturen: middellange termijn (decennia)

Marktontwikkelingen
Ketenopbouw
Gebiedsontwikkeling
Handelsverdragen
Liberalisering
Privatisering

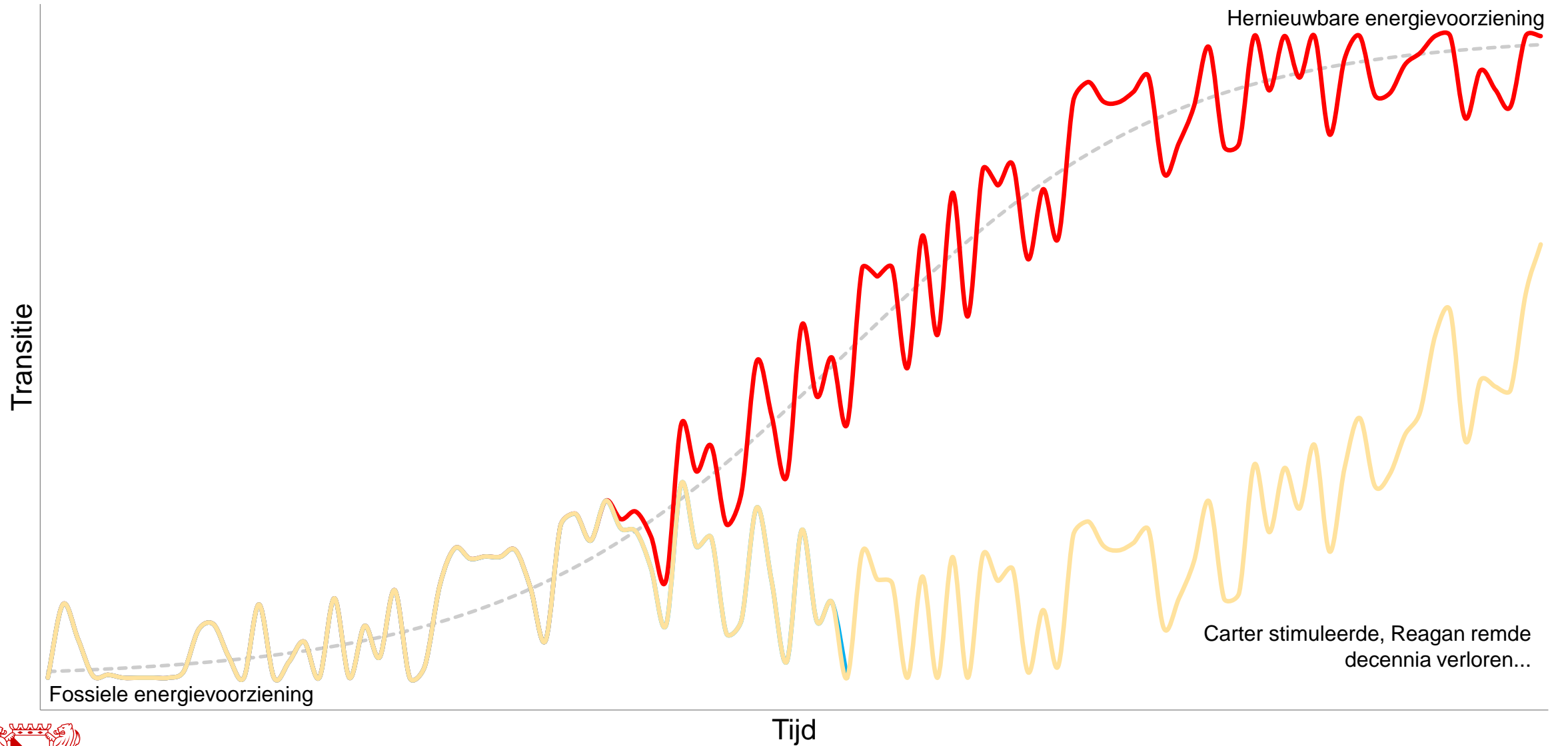
Gebeurtenissen: korte termijn (jaren)

Grondstofprijzen
Beurskoerzen
Verkiezingen
Projecten
Experimenten

Ieder niveau heeft andere interventies nodig!

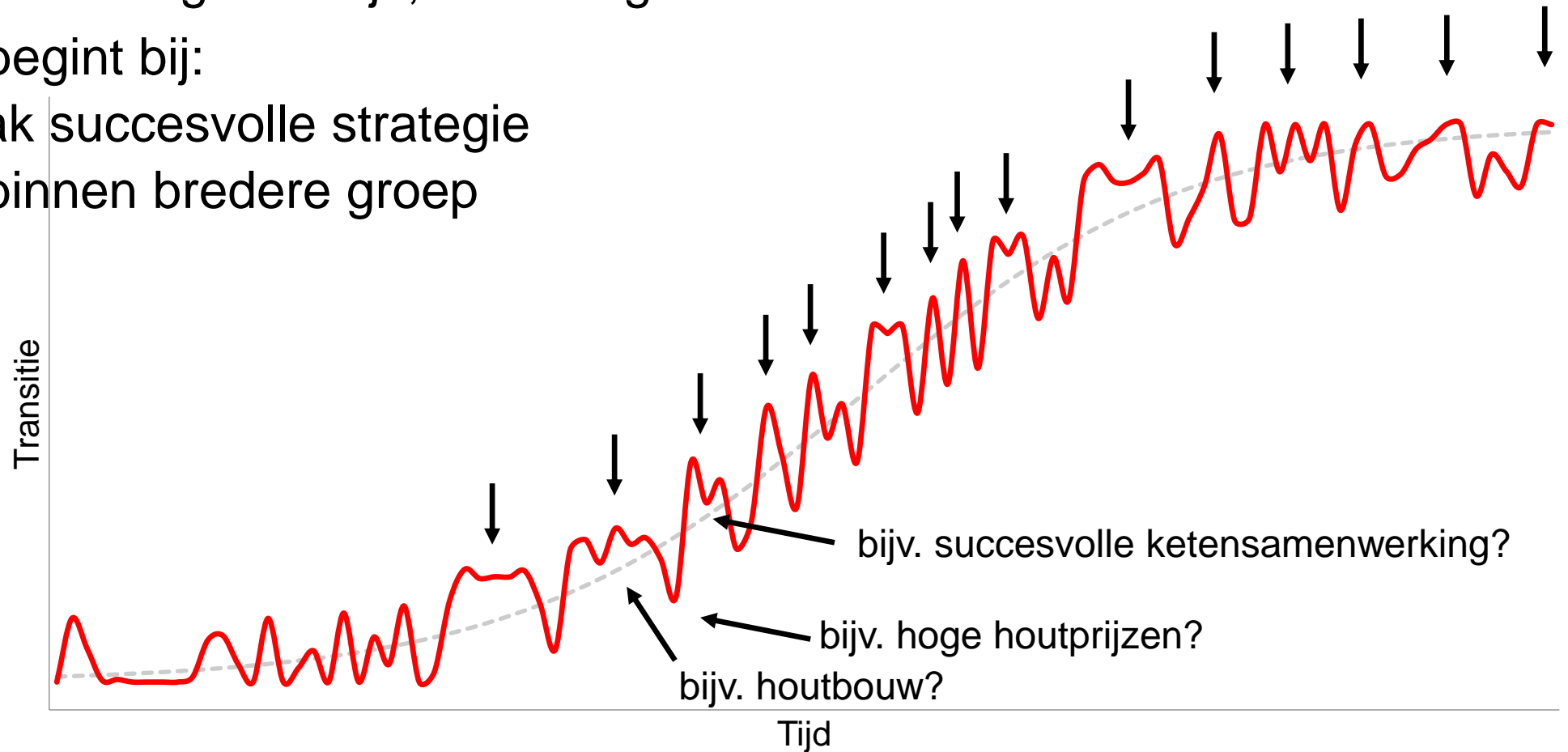

Transities

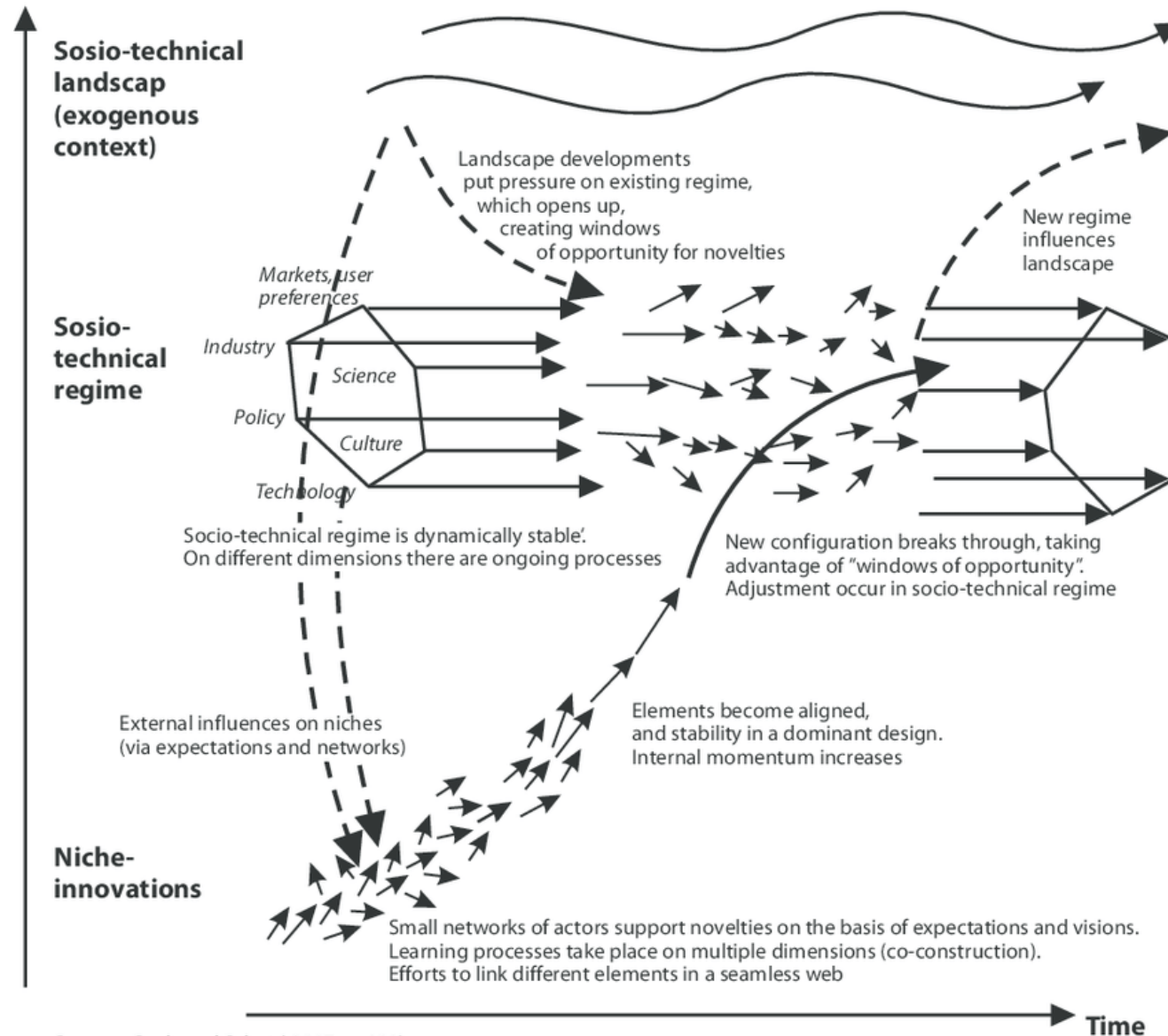

Hoe herkennen we onze fasering?

- Transitie gaat niet geleidelijk, maar in golven van innovatie
- Versnelling begint bij:
  - Doorbraak succesvolle strategie
  - Adoptie binnen bredere groep

Multi Level Perspective en rol van gemeente

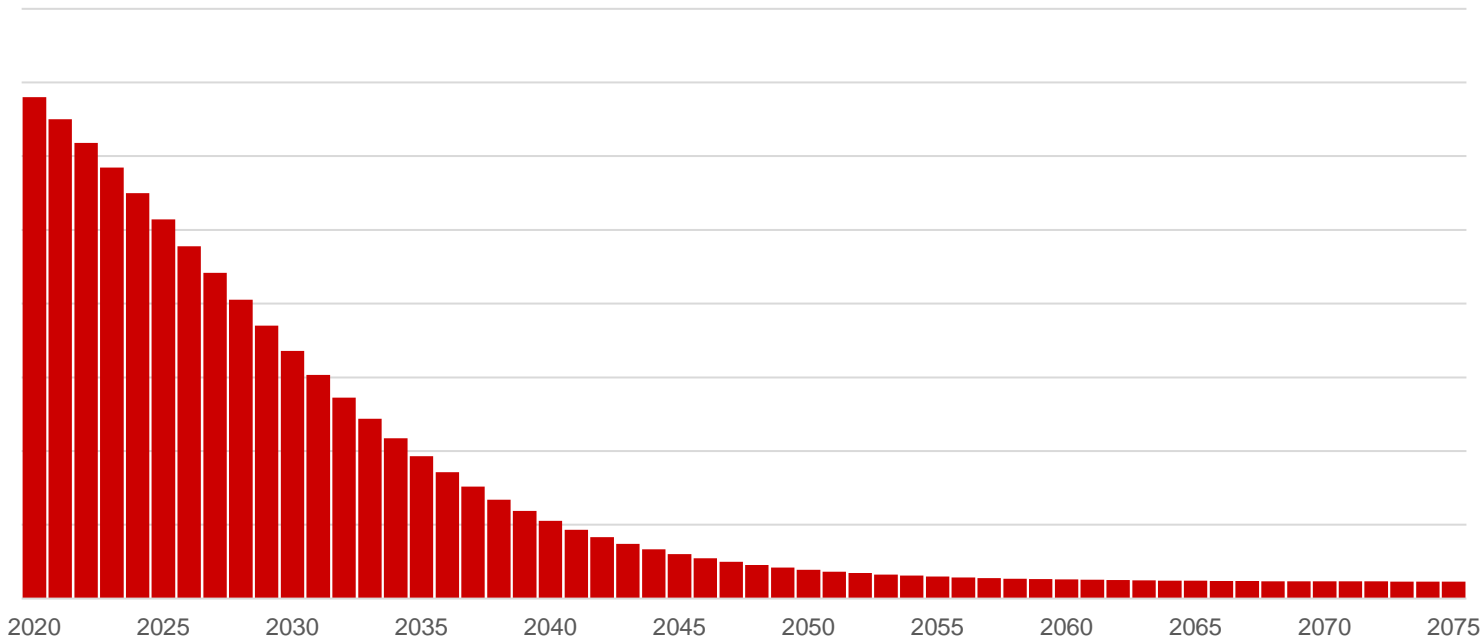
Source: Geels and Schot (2007, p. 401)

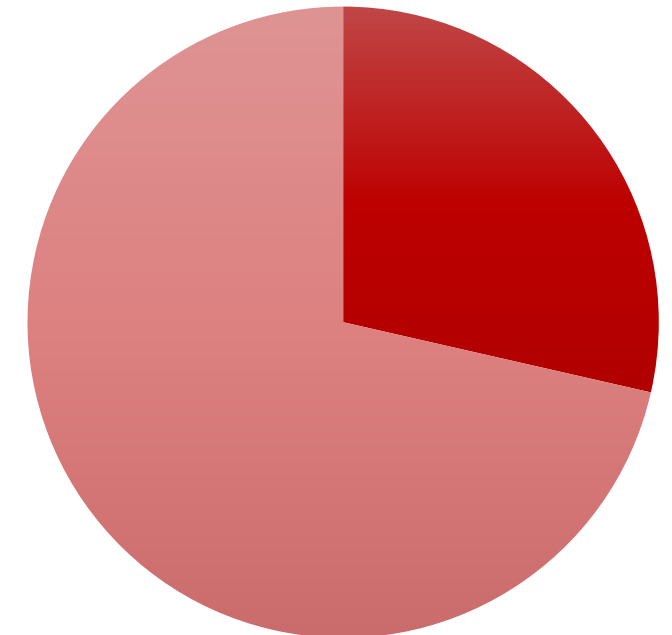
Wat is het relatieve belang van circulair bouwen?

- Energie tijdens gebruik wordt steeds schoner
- Circulair bouwen steeds belangrijker -> schone materialen

CO₂ uitstoot vanuit gebruik

CO₂ uitstoot nieuwbouw gehele levensduur

■ CO₂ uitstoot energie ■ CO₂ uitstoot materialen

Rol gemeentes vanuit transitie bekeken?

- Besef je de niveaus en paden van transitie:
  - Zonder 'onderstroom' geen transitie (anders losse gebeurtenissen)
  - Experimenten / tenders tasten af wat mogelijk is
  - Opschaling vereist interventies per schaalniveau en fasering
    - Structuren
    - Conjuncturen
    - Gebeurtenissen
- Het doel is geschetst, het pad niet: '*reflexief*' sturen!
  - Bepaal visie en strategie
  - Geef kansrijke experimenten voldoende ruimte
  - Iteratief proces waarbij strategie aan resultaten wordt getoetst
- Zet in op opschaling van succesvolle strategieën om kritieke massa voor doorbraak te krijgen

Beeld op Utrecht: wat gebeurt daar

- Al lange tijd aandacht voor duurzaam bouwen
- Circulair bouwen sinds 2016 expliciet een thema
- Gemeenteraad met veel aandacht voor duurzaamheid

Utrechtse politiek duwt hard en toont ambitie

- 2022: coalitieakkoord 2022-2026
- 2021: Groen Tenzij in de praktijk
- 2020: Circulair bouwen stimuleren
- 2020: Klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis zijn ook urgent voor REP
- 2020: Ambities zon op dak
- 2020: Maak Utrecht Circulair concreet en controleerbaar
- 2020: Maak maximaal gebruik van de daken in de regio
- 2020: Werken binnen de grenzen van de aarde
- 2020: Verticaal groen in Beurskwartier
- 2019: Betere biodiversiteit
- 2019: Klimaatadaptatie en onderhoud openbare ruimte gaan hand in hand
- 2019: Noodtoestand voor het klimaat
- 2019: Groene en blauwe verbindingen van en naar het beurskwartier
- 2018: Geef ecologie de doorslag bij soortkeuze
- 2017: Utrecht bouwt BENG
- 2016: Circulair bouwen
- 2016: Nieuwbouw op eigen grond is energieneutraal

Ambities zijn hoog en breed: risico op versnippering

- Twee transities:
  - Energietransitie
  - Circulaire transitie
- Groene gezonde verstedelijking:
  - Klimaatadaptatie
  - Natuurinclusief bouwen
  - Gezondheid
  - Milieuvriendelijke mobiliteit
  - **Inclusiviteit** (bijv. hoe maak je een gebouw aantrekkelijk voor alle sociaal-culturele groepen in een stad)

Complexiteit neemt dus toe

Geef voldoende ruimte, én beperk de criteria:

- Eis wat je weet dat kan
  - Energietransitie via ontwerpstrategie
  - BREEAM / GPR
- Benadruk en beloon waar je partijen op wilt laten excelleren
  - Circulair
  - Klimaatadaptatie
  - Gezondheid
  - Inclusie
  - etc.

Proces reguliere tender

Partnerselectie

Leidraad

Aanmeldingen

Beoordeling

Selectie

Vervangen
met een loting

Gunningsfase (planselectie)

Leidraad

NvI

Biedingen

Presentaties

Beoordeling

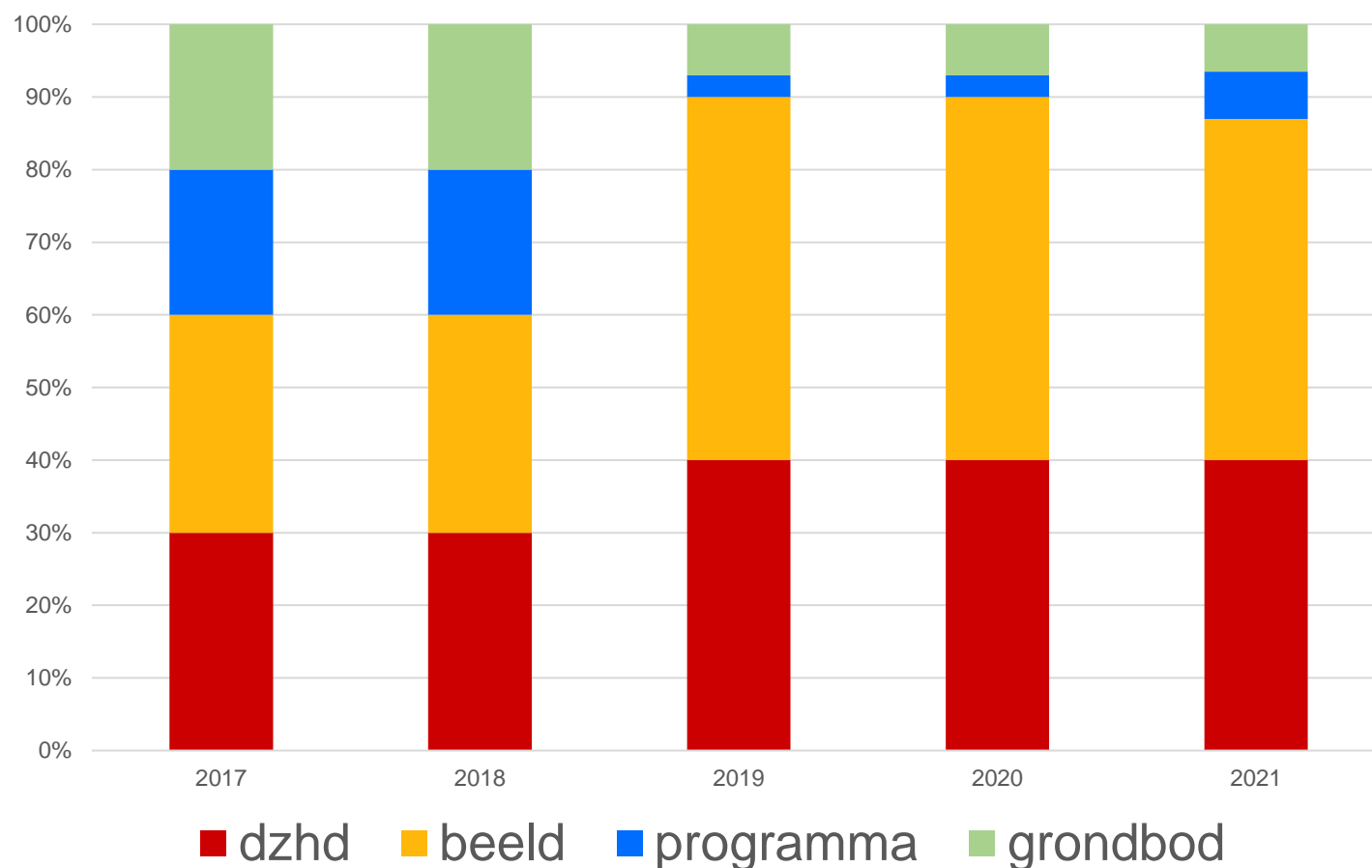
Voorlopige
gunning

Bij complexe tender extra dialoogrondes
Bij zeer complexe tenders visieselectiefase

Duurzaamheid in een continue ontwikkeling

Weging door de jaren heen -> geef dzhd / circulariteit voldoende ruimte

Reflexief sturen: aanpak Gemeente Utrecht

- Inzet op leren door te doen
- Ruimte voor het experiment
- Doorlopende herijking aanpak a.d.h.v. resultaten

2017

“Geef een visie op duurzaam en circulair bouwen”

geen indicator circulair

2017 en 2018

“Geef een visie op aansluiting op ambities van duurzaam en circulair bouwen”

CPG indicator

2018 en 2019

“Visie op circulair, hoe die tot concrete maatregelen leidt, mate waarin die maatregelen bijdragen, mate waarin haalbaarheid overtuigt”

Geen indicator circulair

2019, 2020 en 2021

“Inzet op materialen met lage milieubelasting, inzet op circulaire gebruiksfase, inzet op herbruikbaarheid na gebruiksfase”

MPG Schaduwprijs

2022+

“Inzet op innovatief biobased cf. citydeal circ.&conc. bouwen, aanpasbaarheid, herbruikbaarheid, haalbaarheid”

MPG
MIA/VAMIL regeling
volumepercentage biobased

Duurzaamheid in Utrechtse tenders 2022

- Eis wat je weet dat kan
  - Energietransitie via ontwerpstrategie
  - GPR 8,25
- Benadruk en beloon waar je partijen op wilt laten excelleren
  - Circulair Bouwen
  - Gezond stedelijk leven
  - Ecologie en groen

Voorbeeld circulaire uitvraag 2022

Uw plan ontvangt totaal maximaal 20 punten voor de vier aspecten onder circulair bouwen.

1. Innovatie, aanpasbaarheid, hoogwaardige herbruikbaarheid en mate van haalbaarheid. Naar mate uw inzet op dit onderdeel kunt u maximaal **7 punten** verdienen, verdeeld volgens onderstaande tabel. De beoordeling is niet ten opzichte van andere partijen.

Geen relevante inzet t.o.v. beoordelingsaspect	Zeergeringe relevante inzet t.o.v. beoordelingsaspect	Geringe relevante inzet t.o.v. beoordelingsaspect	Relevante inzet t.o.v. beoordelingsaspect	Grote relevante inzet t.o.v. beoordelingsaspect	Zeergrote relevante inzet t.o.v. beoordelingsaspect
0	1	2	3	5	7

2. U ontvangt **5 punten** indien u voldoet aan de MIA/VAMIL regeling (bedrijfsmiddelcode G6102) van de RvO.

Voorbeeld circulaire uitvraag 2022

3. U ontvangt maximaal **4 punten** op basis van de beloofde MPG schaduwprijs. De partij met beste MPG schaduwprijs ontvangt 4 punten, de tweede partij ontvangt 2 punten, de slechtste partij ontvangt 0 punten. Indien twee partijen een gedeelde eerste of gedeelde laatste plaats hebben ontvangen ze respectievelijk beide 4 punten of beide 2 punten.

Voorbeeld: U biedt een maximale MPG schaduwprijs van €0,50/m²bvo.jr. Partij 2 biedt €0,45/m²bvo.jr en partij 3 biedt €0,55/m²bvo.jr. In dit geval ontvangt partij 2 4 punten, u 2 punten en partij 3 0 punten.

4. U ontvangt maximaal **4 punten** op basis van het beloofde volumepercentage biobased materialen. De partij met het hoogste percentage ontvangt 4 punten, de tweede partij ontvangt 2 punten, de slechtste partij ontvangt 0 punten. Indien twee partijen een gedeelde eerste of gedeelde laatste plaats hebben ontvangen ze respectievelijk beide 4 punten of beide 2 punten.

Gegund, en dan..?

- Meestal enkele jaren tussen gunning en start bouw..
  - Toetsing bij VO, DO, Omgevingsvergunning
  - Leg bewijslast vast
- Wereld verandert snel, zaken die haalbaar leken blijken dat soms niet meer
- Zoek bij knelpunt samen naar een gelijkwaardige oplossing:
Bijvoorbeeld: project lukt niet meer MPG <0,50 te bouwen, repareer met meer inzet op ander onderdeel om een gelijk puntenaantal te behouden.

Geleerde lessen en observaties

- Lessen:
  - Zorg voor voldoende ruimte voor innovatie in uitvraag
  - Te hoge of te lage ambities leiden tot ongewenste resultaten
  - Groeiende ambities en verwachtingen, prioriteer
  - Tenders zijn vaak 'one-off' projecten, benut de rol ervan in transitie
  - Na gunning nog lang traject tot oplevering, veel kan veranderen
  - Sta open voor gelijkwaardige oplossingen na gunning
- Observaties:
  - Tenderen is een duur proces, maar levert wel hoogwaardig resultaat
  - Duurzaamheid ontwikkelt snel, maar niet geleidelijk.
  - Circulair bouwen staat aan vooravond van versnelling.
  - Een tenderleidraad is niet altijd raak..

